

ADIM ADIM EKONOMİ OKURYAZARLIĞI: SOSYAL BİLGİLER DERSLERİ İÇİN ALTERNATİF YOLLAR

Nadire Emel AKHAN*

Öz

Bu çalışmanın amacı ilköğretim düzeyinde öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerini arttırıcı önerilerde bulunmaktır. Bu doğrultuda literatürdeki örnekler incelenerek Sosyal Bilgiler dersleri için öğretmenlere alternatif yollar sunulmuştur. Bu çalışma literatür taraması modelindedir. Bugünün öğrencileri, yetişkin bireyler olduklarında hayatlarını etkileyecek kararları alırken daha karmaşık ekonomi konuları ile karşılaşacaklardır. Ekonomi açısından okuryazar olmayan ve ekonomik muhakeme becerilerini uygulamaktan yoksun olan bireyler, hem gençken hem de yetişkin olduklarında karşılaştıkları ekonomi sorunlarını karmaşık ve endişe verici bulacaklardır. Gençler ancak ekonomi konularını öğrendiklerinde küresel ekonomiyi anlayabilirler ve böylece ülkelerinin ekonomik sistemi başarıya ulaştırmış olur. Bu nedenle bugünün gençleri için ekonominin üretici, tüketici ve iyi vatandaş üçgeninde insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlaması oldukça önemlidir. Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin ekonomi konularını öğretirken uygulayacakları etkinlikler, öğrencilerin zor ve karmaşık görülen ekonomi konularını hem zevkli hem de kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Ekonomi okuryazarlığı, ilköğretim, Sosyal Bilgiler, etkili vatandaş, alternatif yollar

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, neakhan@akdeniz.edu.tr

ECONOMY LITERACY STEP BY STEP: THE ALTERNATIVE WAYS FOR THE SOCIAL STUDIES LESSONS

Abstract

The aim of this study is to give suggestions increasing the economy literacy levels of the students at the primary school level. The alternative ways were presented to the teachers for the Social Studies lessons by examining the samples in the literature in this direction. This study is in the literature scanning model. Today's students shall face with more complicated economy subjects while making the decisions that will affect their lives when they became adults. The individuals not literate economically and who are void of applying the economic judgment skills, shall consider the economic problems faced by them when both they were young and also they became adults complicated and threatening. The young people can understand the global economy only when learned the economy subjects and thus they have roles much better in their country's economic system. Therefore it is quite important for today's young people to understand how the economy affects the humans' lives in the triangle of the producer, consumer and good citizen. The activities to be applied by the teachers in the Social Studies lessons while they teach the economy subjects, shall help to the teachers to learn the economy subjects seem hard and complicated in both enjoyable and also permanent ways.

Keywords: *Economy literacy, primary school, Social Studies, effective citizen, alternative ways*

1. GİRİŞ

Son yirmi yıldır dünyada öğretim programı geliştirme çalışmaları hızlanmış ve hemen hemen pek çok ülke, programlarını köklü bir şekilde yeniden gözden geçirmeye başlamıştır. Bu değişiklikler Sosyal Bilgiler eğitimi anlayışına ve programlarına da yansımıştır. Teknolojik gelişmeler ve küresel sorunlara karşı alınacak ortak beşeri tavırlar Sosyal Bilgiler programlarının yeniden şekillenmesine yol açmıştır (Ata, 2006: 72). 2005 Sosyal Bilgiler Programına bu doğrultuda Sosyal Bilimlerin disiplinleri

eklenmiş ve bu disiplinlileri yansıtan öğrenme alanlarına göre üniteler belirlenmiştir. Bu disiplinlerden biriside ekonomidir.

Ekonomi, birçok kişi tarafından Sosyal Bilimlerin en zor ve karmaşık disiplini olarak görülür. Oysaki ekonomi eğitimine ilköğretim çağlarında başlamak gerekir. İlköğretim dönemindeki ekonomi eğitiminin en temel mantığı; iyi, etkili, sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir. Gençlerin ekonomi konularına yönelik görüşleri üzerine çalışan Ingles ve O'Brien (1985), ekonomi öğrenimi almış öğrencilerin, ülkelerinin ekonomik sisteminin daha fazla destekçisi olduklarını, iş hayatına yönelik daha büyük bir güven içinde olduklarını ve ekonomiyle başa çıkmada daha büyük bir kişisel verimlilik hissettiklerini ortaya koymuşlardır (Akt: Johnson,1990).

Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programlarındaki ekonomi konularının öğretimine bakıldığında Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ekonomi konularının öğretimine oldukça önem verdiği söylenebilir. Fakat verilen bu önemin yıllar ilerledikçe program içerisinde sığ bir hal aldığı, ekonomi konularının öğretimi için koyulan hedeflerin içinin doldurulmasında yetersiz kalındığı görülmüştür. Ekonomi konularının öğretilmesinde ilk yıllara bakıldığında -günün ekonomik şartları ve yaşantısı düşünüldüğünde- konular genellikle günlük hayattan kesitler şeklinde uygulamaya dönük, öğrenciyi gerçek ekonomik hayata hazırlar tarzda verilmeye çalışılmıştır. Yıllar ilerledikçe gelişen ekonomik şartlar düşünüldüğünde ekonomi eğitiminin daha da gelişmesi beklenirken ekonomi konularından sadece programların hedeflerinin arasında bahsedilmiş fakat uygulamada ekonomi konuları hep coğrafya dersinin içinde sığ bir şekilde yer almıştır. Ülkemizde ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi adına en belirgin adım 2005 Sosyal Bilgiler Programında atılmıştır. Günümüzde yürürlükte olan 2005 Sosyal Bilgiler Programında ekonomi konuları "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" başlığı altında bir öğrenme alanı olarak ve diğer öğrenme alanları ile ilişkilendirilerek verilmektedir.

İlköğretim seviyesinde ekonomi eğitiminde yurtdışındaki çalışmalara bakıldığında oldukça ileri aşamalarda oldukları görülmektedir. Yabancı literatürün, “Ekonomi konularını niçin öğretmeliyiz?”i geçip, “Ekonomi konularını nasıl daha iyi öğretebiliriz?”i tartıştığı göz önüne alınırsa ülkemizin de ekonomi eğitimini gözden geçirmesi ve etkili ekonomi öğretimi üzerine çalışmalar yapması yerinde olacaktır. Birçok araştırmacı (Örneğin; McCabe, 1975; Racich, 1982; Schug & Birkey, 1985; Day, 1988; Schug & Hagedorn, 2005; Akhan, 2010) uygulanacak ekonomi eğitimi programı ile öğrencilerin daha zevkli ve kalıcı şekilde ekonomiyi öğrendiğini ortaya koymuşlardır.

Küreselleşme sürecindeki dünyamızda, iyi vatandaş yetiştirme gayesiyle yola çıkan ilköğretimimizin çağa ayak uydurabilen, dünya gündemini takip edebilen ve uluslararası platformda söz alan vatandaşlara ihtiyacı vardır. Bu noktada Sosyal Bilgiler derslerine ve öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu çalışmada öncelikle ekonomi eğitiminin hedefi olan ekonomi okuryazarlığı tanıtarak, iyi vatandaşlık ile ilişkisi ortaya koyulacak ve öğretmenlere ekonomi konularını öğretirken yararlanabilecekleri alternatif yollar gösterilmeye çalışılacaktır.

2. EKONOMİ OKURYAZARLIĞI

Ekonomi okuryazarlığı gençlerin seçmen, üretici, tüketici ve yatırımcı olarak rollerinde, vatandaş olarak gelecekleri için daha iyi kararlar almalarında ve dünyayı daha iyi anlamalarında gerekli olan ekonomi konularında kendilerine yardımcı olacak bir seviyeye gelmeleridir. Ekonomi okuryazarlığı; ekonomi kaynaklı problemleri, alternatifleri, fiyatları ve yararlarını tanımlama, işyerindeki teşvikleri analiz etme, yerel politikadaki değişimlerin sonuçlarını değerlendirme, ekonomik kanıtlar toplama, organize etme ve getirilere karşılık tutarı ölçebilme yeteneğidir (Burkhardt, et.al., 2003).

Symmes ve Gilliard (1981), ekonomi okuryazarlığını “Sınırlı sayıda bulunan kaynakları kullanırken karar verme sürecinde muhakeme yapabilme yeteneğidir.” şeklinde tanımlamaktadır. Ekonomi muhakemesi ise: “Karşılaştığımız seçimlere bağlı sorunları

tanımlamak; seçimlerimizi şekillendiren kriter ve amaçlarımızı belirlemek, onları sınıflandırmak, her bir alternatifi değerlendirerek olası muhtemel sonuçları gözlemleyip bilgiyi kullanmak, çeşitli seçimlerimizin artı ve eksiklerinin değerlendirmesini yaparak gerekli önlemleri almaktır” (Akt: Miller, 1988: 11).

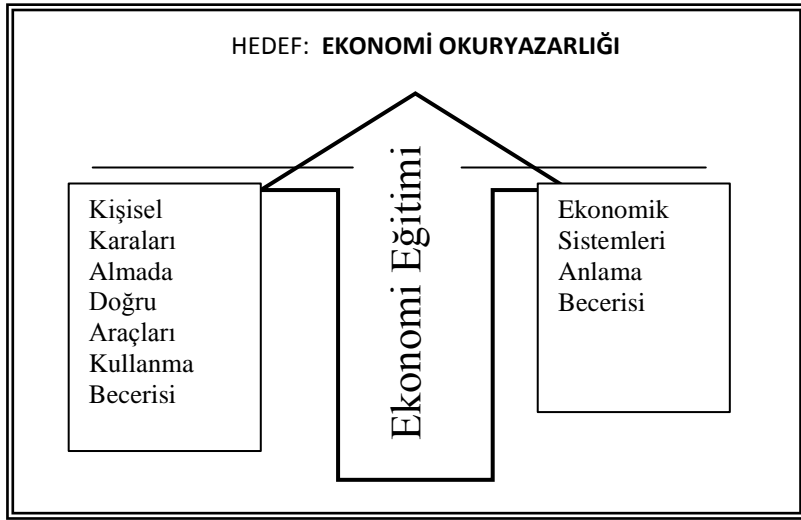
Saunders (1984), ekonomi okuryazarlığını amacı açısından şöyle tanımlamıştır: “Öğrencilerin liseden mezun olup da ekonomik sorunlarla karşılaştıkları zaman mantıksal yargılar yapacak kadar ekonomi bilgileriyle donanımlı olmalarını sağlamaktır. Öğrencilere iktisat sorularıyla mantıksal değerlendirmeler yapmayı öğretmek, daha etkili kararlar verme ve daha sorumlu bireyler olmaları yönünde katkı sağlayacaktır” (Akt: Miller, 1988: 11).

Ekonomi okuryazarlığı, ekonomik problemleri, farklı seçenekleri, maliyet ve kârları tanımlama, ekonomik koşullardaki ve yerel politiklardaki değişimin sonuçlarını inceleme, ekonomik verileri toplama ve organize etme, kâr ve maliyetleri tartma yeteneğidir (Gerek ve Kurt, 2007: 650).

Ekonomi okuryazarlığı insanların üretici, tüketici, birikimci, yatırımcı ve sorumlu bir vatandaş olarak rollerini yapmalarına olanak sağlayan becerilere sahip olmalarını sağlar. Bu beceriler; karar verme, ekonomik akıl yürütme, problem çözme, gerçek yaşam durumlarını analiz etme ve temel ekonomi kavramlarını, ilkelerini anlama ve uygulama becerileridir (Darvin, 2006; Staubs, 2007).

Tüm bu çalışmaların ışığında ekonomi okuryazarlığını şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Ekonomi okuryazarlığı öğrencilerin yaş düzeylerine uygun olarak üretici, tüketici, çalışan ve yatırımcı olarak rollerinde, sorumluluk sahibi, çalışkan ve dürüst vatandaşlar olarak gelecekte daha iyi kararlar almada, ülkesini ve dünyayı daha iyi anlamada kendilerine yardımcı olacak seviyede ihtiyacı olan ekonomik bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmalarıdır.” (Akhan, 2010: 57).

Ekonomi eğitimi, ekonomi bilgisi, ekonomi kültürü ve ekonomi okuryazarlığı terimleri ekonomi eğitiminin tüm amaçlarına ulaşmak için dönüşümlü şekilde kullanılmaktadır. Ekonomi anlayışına sahip olmak, kişinin objektif ve bilimsel bir yolda ekonomik muhakeme yoluyla düşünme, kişisel ve sosyal değerleriyle uyumlu olan mantıklı sonuçlara ulaşma becerisine sahip olduğu anlamına gelir. Bu ekonomi anlayışından literatürde çoğunlukla ekonomi okuryazarlığı olarak bahsedilir. Ekonomi okuryazarlığı, amaç olarak düşünülürken, ekonomi eğitimi ise bir süreçtir. Başka bir deyişle ekonomi eğitimi, öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı hedefine ulaşmaları için içerisinden geçtikleri bir geçit gibidir (Bridge- Mendenhall, 1994; Staubs, 2007).

Şekil 1: Ekonomi Okuryazarlığı

Şekil 1 incelendiğinde öğrencilerin ekonomi okuryazarı olabilmeleri için ekonomi eğitimi almaları gerektiği görülmektedir. Ekonomi eğitimi öğrencilere gerçek hayatta karşılaştıkları ekonomi becerileri kazandırırken, bir yetişkin olduklarında içinde buldukları toplumun ekonomik sistemlerini öğrenmelerini sağlayarak onların iyi vatandaş olmalarına da olanak tanır.

3. SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE EKONOMİ

İlköğretim programının amacı, öğrencileri iyi birer toplum, bölge, millet ve dünya vatandaşı haline getirmektir ve ülke gençliğini gelecekteki hayata hazırlamaktır. İlköğretimin en önemli derslerinden biri olan Sosyal Bilgiler programı temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Barth ve Demirtaş, 1997).

Sosyal Bilgiler, dünyayı anlamayı sağlayan ve içinde yaşamak için gerekli olan becerileri kazandıran önemli bir derstir. Sosyal Bilgiler, insan ilişkilerini öğretmesinin yanı sıra, öğrencileri aktif birer vatandaş olmaya hazırlar. Öğrencileri ekonomik kararlarıyla yüzleştirmek, tasarruflu tüketiciler olmalarında ve ekonomi konularında doğru kararlar vermelerinde ihtiyaçları olacak beceri ve bilgiyle donanmalarını sağlamak, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasındadır. İlköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi Sosyal Bilgiler Programında “Üretim, Dağıtım, Tüketim” başlığı altında bir öğrenme alanı ve diğer öğrenme alanları ile ilişkilendirilerek verilmektedir. Günlük ekonomi bilgilerini problem temelli öğretim ile öğrenciye kazandırmaya çalışmak ve kavram, beceri ve değerleri gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabilirliğini göstermek öğrencilerin içinde buldukları toplumda başarılı olmaları için gerekli altın bir anahtardır.

Ekonomi, sosyal yapımızın bir parçası olduğu için, ilköğretim müfredatına dâhil etmenin Sosyal Bilgiler programları açısından önemi de vazgeçilmez boyuttadır. İlköğretim düzeyinde öğrencilerin; ekonominin üretici, tüketici ve vatandaş olarak insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlaması oldukça önemlidir. Eğer öğrenciler ekonomik kavramları ve işlevlerini iyi öğrenirlerse, ileride tüketici, üretici ve yatırımcı rolleri içinde verimli ekonomik kararları daha kolay alabilen etkili birer vatandaş olabilirler. Öğrencilere bu nedenle ekonomi konularının bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilgiler verilmelidir.

İnsanlar, işsizlik, enflasyon, enerji kaynakları ve çevresel konularla ilişkili olan ekonomi problemlerinin birçoğuyla her an karşılaşır. Bugünün ekonomik problemlerinin birçoğu, küresel boyuttadır ve kaynakların tüketilmesiyle, kaynakların dağılımındaki

eşitsizliklerle ve hayat kalitesindeki düşüşle ilgilidir. Ekonomi eğitiminin amaçları, bu açıdan Sosyal Bilgilerin amaçlarıyla doğrudan uyuşan amaçlardır (Webb, 1997). Bu nedenle ekonomi eğitimi, Sosyal Bilgiler müfredatının önemli bir bileşeni durumundadır. (Miller, 1988). Ekonomi eğitimi, sosyal bilgiler müfredatında vatandaşlık eğitiminin anahtar bileşenidir.

İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler eğitiminin insanların topluma nasıl katıldığına odaklanması gerekir. Sosyal Bilgiler eğitimi toplumumuzdaki etkili katılımcıların gelişimine daha fazla katkı sağlayacaksa, insanların çoğunun topluma nasıl katıldığına, zamanlarını nasıl harcadığına ve enerjilerini nerede sarf ettiklerine yoğunlaşmalıdır. Daha da ötesi, Sosyal Bilgiler eğitiminin toplumun üyelerinin aşına olduğu rollere odaklanması gerekir. Sosyal Bilgiler içerisindeki ekonomi eğitimi kendi çatısı altında, altı toplumsal role odaklanır: “uzun süreli karar veren, bilgili tüketici, üretken işçi, sorumlu vatandaş, sağduyu birikimci, küresel katılımcı”. İlköğretim öğrencileri henüz bu rollerin tamamını uygulayamazlar, fakat ileride uygulayacaklardır. Bu rolleri gerçekleştirme şekilleri büyüdükçe sosyal bilgilerin hedeflediği iyi vatandaşın ekonomi boyutunu gerçekleştirmiş olacaklardır (Suiter, et.al., 2004).

4. ETKİLİ VATANDAŞLIK İÇİN EKONOMİ

Vatandaşlar niçin insani bilgilerin hepsini öğrenmelidir? Yetişkinler neden hayatlarının çok büyük kısmını geçimlerini sağlamaya ayırırlar? İnsanlar toplumuyla okuryazar, bilimsel, sanatsal ve davranışsal bilgiler gibi çeşitli konulardan haberdar olmak için öncelikle dil, tarih, matematik ve mantık gibi ortak olan bazı şeyleri öğrenmelidirler. Böylece birbirleriyle iletişim kurabilirler, geçmişteki insanlar tarafından bırakılmış belgeleri değerlendirebilirler. İnsanların, geçimlerini sağlamak için, az sayıda konuyu bireysel olarak yeterince iyi bir şekilde öğrenmeleri gerekmektedir. Bunlar, sosyal ve ekonomik hayatın vazgeçilmez gereklerindedir (Stigler, 1970).

İnsanların, müziksel açıdan okuryazar veya tarihi açıdan okuryazar olmaktan ziyade niçin ekonomik açıdan okuryazar olmaları gerekmektedir? Ekonomi mantığı, bizlere ne

yapacağımızı açıklamaz. Fakat bizlere çeşitli politikaların açık olmayan maliyetlerini ve faydalarını araştırmamızı öğretir. Ekonomi konuları yerel, ulusal ve uluslar arası politika oluşturmada önemli bir rol oynar. Kanunların birçoğu, açık bir şekilde ekonomiyle ilgilidir. Ticareti, istihdamı, fiyatları, ücretleri etkileyen birçok kanun büyük bir çoğunlukla ekonomi temellidir. Vatandaşların bunları öğrenmesi öncelikle bir seçmen olarak işine yarayacaktır. Bu noktada vatandaşların ekonomi okuryazarlığı, bir seçmen olarak akıllıca düşünceler oluşturmalarına yardım etmektedir (Stigler, 1970; Burkhardt, et.al., 2003).

Sosyal Bilgilerin temel amacı iyi ve etkili vatandaş yetiştirmektir. Etkili bir vatandaş, ülkesinin bütün görevlerini ve sorumluluklarını yerine getiren vatandaşdır. Bu aynı zamanda milletin iyi bir üyesi olduğu anlamına gelir. İyi vatandaşlık; vatandaşın yasalara uyması, vergilerini ödemesi, okula gelmesi ve ülkesini savunmaya yardımcı olmaya istekli olması anlamına gelir (Barr, Barth & Shermis, 1978). Etkili bir vatandaşın önemli bir özelliği de ekonomi okuryazarı olmasıdır. Fakat ekonomi genellikle insanlar tarafından zor ve anlaşılması güç bir sosyal bilim disiplini olarak görülür. Oysaki ekonomi insanı ve çevreyi anlamaya yardım eden, günlük yaşamda ve çalışma hayatında bireylerin doğru kararlar almasını sağlayan, her alanda hayatı kolaylaştıran bir bilimdir. O nedenle öncelikle insanların kafasındaki önyargıyı kırmak ekonominin yaşantımızın önemli bir parçası olduğunu göstermek ekonomi okuryazarlığı adına önemli bir adım olacaktır. Bunun içinde ekonomi eğitime erken yaşlarda başlamak ve ekonomi eğitimini mümkün olduğunca güncel olaylarla, gençlerin kendi yaşantılarından örneklerle anlatmak bugünün gençlerinin yetişkin olduklarında doğru ekonomik kararlar almalarında ve iyi bir ekonomi okuryazarı olmalarında yardımcı olacaktır.

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS, 1994), vatandaşlık eğitimini Sosyal Bilgilerin ana amacı olarak tanımlar. NCSS, etkili Sosyal Bilgiler eğitimi yoluyla, genç insanların gittikçe birbirine daha da bağımlı olan bir dünyada ülkelerin karşılaştığı problemleri tanımlamak, anlamak ve çözmeye çalışmak için hazırlıklı olabileceklerini belirler.

NCSS'ye göre etkili vatandaşlık, demokratik bir toplumda bireylerin vatandaşlık konumunun gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere sahip olmalarıdır.

Sosyal Bilgiler ve vatandaşlık eğitimi arasındaki ilişki tarihsel bir süreç içerisinde geçmişten beri devam etmektedir. Toplumun sürekliliği ve gelişimi vatandaşların sosyal, ekonomik ve siyasal konulardaki katılımına bağlıdır. Sosyal Bilgiler dersi bir yandan ulusun tarihi, başarıları ve istekleri hakkında çocuklara bilgi verirken diğer yandan da haklarını ve sorumluluklarını öğreterek onları geleceğe hazırlar. Günümüzde Sosyal Bilgiler dersi, etkili vatandaşlık için çocukları geleceğe hazırlamayla ilgili tarihsel misyonunu devam ettirmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler eğitimcileri, sosyal bilgiler programının vatandaşlık eğitime odaklanması gerektiğini savunmaktadır (Martorella, 1998).

Birçok araştırmacı, ekonomi öğretimini vatandaşlık eğitimi ile ilişkilendirir. Schug (1981), genç insanların ekonomi konularıyla başa çıkmayı öğrenmelerine yardım etmenin, vatandaşlık eğitiminin esas bir amacı olduğunu belirtmiştir. Cyert (1984), ekonomi konularında bilgisiz olan vatandaşların ülkelerinin demokratik yönetim şekillerini tehdit edebileceğini ve zayıf ekonomi politikalarına kolaylıkla neden olabilecekleri konusunda uyarıda bulunmuştur. Halk, ekonomi süreçlerine yönelik yeterli bilgidен eksik olursa hükümetin ekonomi politikalarını denetleyemez ve iyi bir seçmen olamazlar.

Ekonominin nasıl çalıştığına, gerekli terimlerin ve kavramların neler olduğuna dair temel bir anlayış olmadan ortalama vatandaş, ekonomide neler olduğu ve ekonomi üzerinde neler yapılabildiği hakkında ister medyada olsun ister arkadaş ortamında olsun sohbetten ya da tartışmadan tamamen kendisini soyutlanmış hissedebilir. Bu şekilde hissetmek, insanı yaşadığı ortama yabancılaştırır. Bir vatandaşın konuşmaya dâhil edilmiş ve kendisini güçlü hissedebilmesi için uygun soruları soracak, daha fazla bilgi edinecek ve nihayetinde sorunların ne hakkında olduğunu ve neler yapılması gerektiğini anlayacak bir yapı sağlayan ekonomi dünyasının nasıl çalıştığına yönelik

temel bir anlayışa sahip olması gerekir. Ekonomi okuryazarlığını artırmak, ekonominin işlenmesi ve gelişmesi için ve demokrasimizde daha faydalı ekonomi politikaları geliştirmek çok önemlidir (Rivlin, 1999).

Ekonomik açıdan okuryazar bir insan, toplumun karşılaştığı sorunlar üzerinde kişisel kararlar verirken ve görüş oluştururken, her seçimin avantajları ve dezavantajları olduğunu bilir. Ekonomi okuryazarlığı, öncelikle bu avantajları ve dezavantajları bilmek ve daha sonra bireyi ve toplumu mümkün olduğunca iyi duruma getirecek kararları almaktır (Buckles, 2001). Araştırmalar, öğrencilerin sorumluluk sahibi vatandaşlar olmalarında ve üretken iş gücüne sahip olmalarında ekonomi okuryazarlığının gücüne işaret etmektedir. Bilgili, etkili ve sorumluluk sahibi vatandaşlık için ekonomi okuryazarlığının gerekliliği göz önüne alınmalıdır (Branson, 2005).

Aslında insanların gün geçtikçe ekonomi eğitiminin etkili bir vatandaşlık için gerekli olduğunu anlaması ve bu konuda bilgi sahibi olmaya başlaması, ekonomi eğitimine yönelik ilgiyi ve beraberinde bu alana dair araştırmaları arttırmıştır. Böylece her alanda etkili ve üretken bir millet olmak için ekonomi eğitiminin önemi, hem akademik çalışmalarda hem de popüler basında destek görmüştür. Bu destekler günümüzde çoklu okuryazarlıklar içerisinde ekonomi okuryazarı olmanın önemini arttırmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda yapılan araştırmalar ilköğretim öğrencilerinin düzenli bir okul ortamı ve ders müfredatı ile ekonomi kavramlarını, akademik içerik ve becerileri başarılı bir şekilde öğretilebileceği sonucuna varmıştır (Akt: Schug, 1986). Ekonominin gençler tarafından rahatlıkla öğrenilebileceği sonuçlarının ardından, "hangi programla ve nasıl?" sorularını getirmiştir.

5. ADIM ADIM EKONOMİ OKURYAZARI OLMAK

İnsanlar her gün kıtlıkla karşılaştıkları için seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Vatandaşlar ürünlerin satılması ve kaynakların kullanılması yoluyla ekonomiyi etkileyen birçok karar vermektedirler. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencileri toplumlarındaki, ülkelerindeki ve tüm dünyadaki yaşam standartları hakkında bir fikir

sahibi olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciler yakın çevrelerinin ekonomik olanaklarını ve milli kaynakları tanımalı ve bunları korumanın önemini kavramalıdır. Öncelikle kendi eşyasını, okulunun eşya ve araçlarını, toplu ulaşım araçları gibi başkaları ile ortak kullanılan kamu mallarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanmalıdırlar. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenmelidirler. Kısacası; ekonominin ana basamaklarını öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinde aşamalarıyla öğretmek, yarının yetişkinleri için oldukça önemlidir (Akhan, 2009).

Bir bilim dalı olarak ekonomi, seçimler yapma gerekliliğinden doğduğu için, ekonomi eğitiminin amacı da öğrencilere nasıl seçimler yapacaklarını öğretmek, onların kişisel ve toplumsal ekonomi sorunlarını incelerken ekonomi kavramlarını kullanmalarını sağlamak olmalıdır. Ekonomi bize gün gün dünyada neler olup bittiğini gösterir ve bizim yaşantımız içerisinde olup bitenleri anlamamız için karar verme becerimizin güçlü olması şarttır. Ancak özellikle ilköğretim öğrencileri için ekonomi, zor ve karmaşık deneyimler sunar. Bu durumda öğrencilerin önyargılarını kırmanın en iyi yolu onları aktif olarak karar verme durumlarına dâhil etmektir. Ayrıca öğrencileri aktif hale getirmek için onların derslerdeki konular ile gerçek yaşam arasında bağlantı kurabilmelerini sağlamaktır. Böylece öğrenciler hem ekonominin zor ve karmaşık doğasını anlamış olurlar hem de kendi ekonomik seçimlerinde karar verme mekanizmalarını kullanmış olurlar (Buckles, 2001; Murphy & Walsh, 1989).

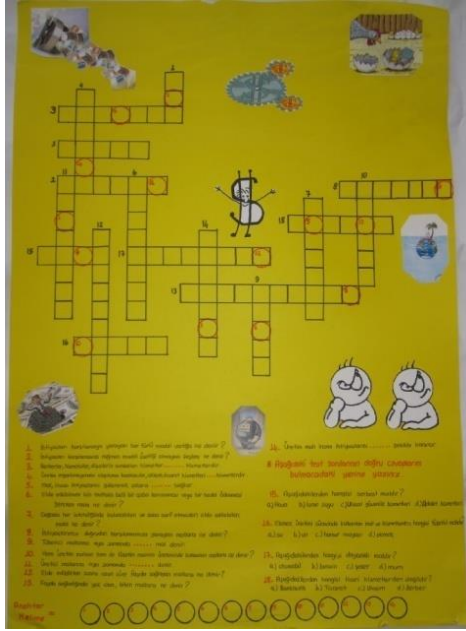
Öğretmenler her konuda olduğu gibi ekonomi konularını öğretirken de değişik yollar kullanabilirler. Schug ve Armento'ya (1985) göre; ilköğretimdeki ekonomi eğitimi, çocukların somut deneyimlerine yoğunlaşarak başlamalıdır. Onlara göre ekonomi öğretimini aşılacak için en uygun aktiviteler yaratıcı yazma becerileri, basit tartışmalar, doğal sınıf olaylarını kullanarak karar verme, gerçek dünyayla benzeşen aktiviteler ve eğitim gezileridir (Akt: Staubs, 2007). Örneğin Harap (1935), öğretmenlere işbirlikçi öğrenmeye alternatifler sunduğu deneysel çalışmasında, alan gezileri yaparak, kamu yayınlarını inceleyerek, bir dergiye abone olarak ve güncel edebiyatı kullanarak

ekonomi konularını uygulanabilir olaylarla ilişkilendirmiştir. Araştırmacı, uygulama yaptığı ders döneminin öğrencilere, sınıf çalışmalarını başlatma, planlama ve onlara tam anlamıyla katılma fırsatı verdiği sonucuna ulaşmıştır.

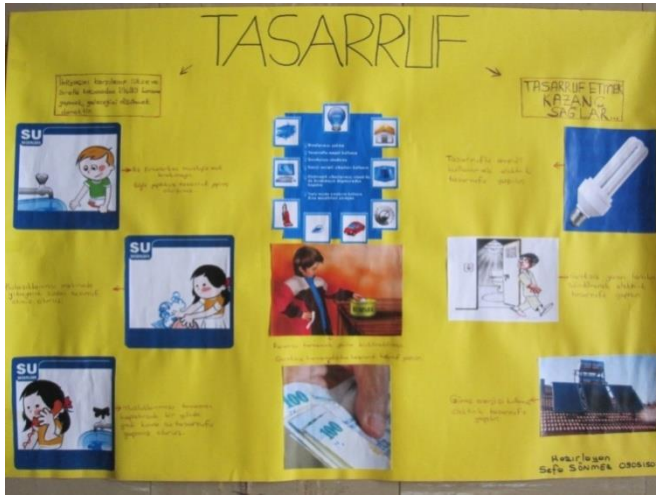
Ekonomi okuryazarı olmak için ilk önemli adımlar okumak ve yazmak üzerine olmalıdır. Yazma etkinlikleri ekonomiyi anlamının kalbidir. Ekonomiyi bilmek okuryazar olmaktan geçer. Okuryazarlık hem bir bilgi türü hem bilgi oluşturma şekli hem de bir ürünün amacıdır. Okuryazarlık insani becerileri ve ekonomi bilgisini uygulanabilir hâle getirir. Okuryazarlık bilgiyi somut ve etkileşimsel şekle koyar (Brandt, 2009).

Schug ve Armento'ya (1985) göre; ilköğretimdeki ekonomi eğitiminde yaratıcı yazma becerileri çocukların somut deneyimlerine yoğunlaşarak başlamalıdır (Akt: Staubs, 2007). Buckles (2001) ekonomi eğitimindeki en iyi aktivitelerin, okuma parçaları, yazma etkinlikleri ve görsel-işitsel materyaller kullanmak olduğundan söz etmiştir. Gerçekten de öğrencilerin konuşma ve yazma etkinliklerinde ve uygulamalara aktif bir şekilde dâhil oldukları zaman derslere daha iyi güdülendikleri söylenebilir.

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlık seviyelerini geliştirmek için hazırlanan ekonomi programlarının en önemli ayağını yazma etkinlikleri oluşturmalıdır. Yazma etkinliklerinde öğrencilerin ders dışında yazacakları günlükler, öğrencilerin kendi ekonomi deneyimlerini içeren çocuk gazetesi /dergisi çıkarma, resim yaptırma, reklâm hazırlama, bulmaca çözdürme (örnek resim 1) ve afiş yaptırma (örnek resim 2) gibi etkinlikler yer alabilir.

Resim 1: Ekonomi konularını öğretici bulmaca

Resim 2: Bir öğrencinin tasarruf ile ilgili afişi

Gazete ve dergi çıkarma (örnek resim 3 ve 4), öğrencilerin işlenen konuyla ilgili haber, makale gibi içeriği olan materyallerle gazete ya da dergi oluşturmaları ve sınıfta sergilemeleridir. Öğrenciler grup arkadaşları ile konunun özünü veren bir dergi ismi, resim, şiir, köşe yazısı, slogan gibi materyaller hazırlayarak ve kullanarak dergilerini hazırlayabilirler. Tüm grupların hazırladıkları dergiler bir araya gelince ünitenin tüm konuları tamamlanmış olur ve derginin bölümleri sınıfta sergilenerek öğrencilerin üniteyi kendi hazırladıkları etkinlikle tekrar etmeleri sağlanabilir.

Resim 3 ve 4: Öğrencilerin hazırladıkları çocuk dergisine örnekler

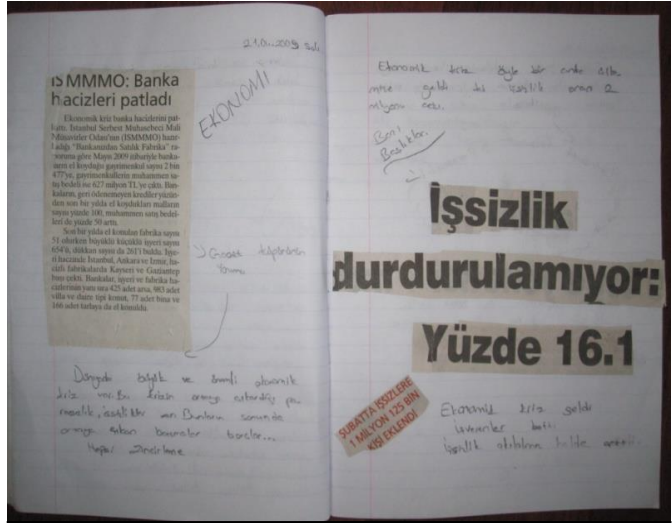
Öğrencilerin ekonomi okuryazarlık seviyelerini geliştirmek için hazırlanan ekonomi programlarının ikinci ayağını ise okuma etkinlikleri oluşturmalıdır. İlköğretim seviyesindeki öğrenciler için çocuk kitapları üzerinden ekonomi anlatımı oldukça önemlidir. En çok rastlanan yöntemse öğretmenlerin çocuk kitaplarını ekonomi içeriğiyle entegre etmesi ve bunları sınıfta dikkat çekici bir şekilde ele alarak işlemedir. Bu yolla hikâyeler harekete kolayca dökülür ve ekonomi konularının

anlatımında görsellik sağlanarak, konuların akılda kalıcılığı artar. Çocuklar hikâyelerden hoşlandıklarından ekonomi konularının bu yolla anlatımı onlara inanılmaz bir motivasyon sağlar. Bu görsellik öğrencilerin etraflarında olan ekonomi olaylarını anlamalarında ve bunları kafalarında belli yerlere yerleştirmelerine yardımcı olur (Rodgers, Hawthorne & Wheeler, 2004).

Örneğin öğretmen, “İsteklere ve ihtiyaçlara bir örnek verebilir misiniz? Ben size hikâyeyi okurken, sizde hikâyenin kahramanının istek ve ihtiyaçlarını düşünün.” diyebilir. Öğretmenler resimli kitaplar ve kolay okunabilir metinler ile öğrencilerin ekonomi öğrenmelerini sağlayabilirler. Ayrıca atasözleriyle desteklemiş iyi hikâyeler çocuklara konunun ana hatlarını hatırlanmasında yardımcı olacaktır (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003). Çocuk hikâyeleri, çocukların ekonomiyi keşfetmelerinde zevkli bir araç olabilir.

Kitap okumanın yanı sıra öğrencilere gazetelerdeki çeşitli ekonomi haberlerini okumaları ve dersleriyle ilgili olanları bulmaları söylenebilir (örnek resim 5). Öğrencilerden bu haberlerden örnekler getirmeleri arkadaşları ile bu haberleri gördükleri konularla ilişkilendirerek yorumlamaları istenebilir.

İnsanların ekonomi aktiviteleri çok geniş ve karmaşıktır. Bir yanda çocukların küçük ve anlam veremedikleri ekonomi bilgileri diğer tarafta büyük ve kafa karıştırıcı ekonomi

Resim 5: Bir öğrencinin ekonomi haberleri ile ilgili yorumu

konularının altında yatan karmakarışık iletişimi kurmaya çalışırken doğru bir yol haritası çizmek gereklidir (Preston & Herman, 1974). Öncelikle ekonomi dersleri mümkün olduğunca etkinlik temelli olmalıdır. Öğrencilerin sınıfta hareket etmelerini ve öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmalarını gerektiren simülasyonlar, rol oynamalar ve küçük grup etkinlikleri ekonomi okuryazarlığının gelişmesine inanılmaz katkı sağlar (Leet, Charkins & Lang, 1998).

Fotoğraf 1 ve 2:
Sınıf içinde ekonomi konuları ile ilgili drama uygulamalarından örnekler

Öğrenciler için etkinlik temelli ekonomi dersleri hiç şüphesiz canlandırmalara dayalı uygulamalar olacaktır (örnek fotoğraf 1 ve 2). Rol oynama, canlandırmalar, oyunlar birçok kez ekonomi öğretiminde denenmiştir ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir (Gonzalez, 2006). Philbin ve Myers'in (1991) çalışmalarının sonuçları, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde dramadan yararlanarak somut yaşantılar kurabildiğini, olayları daha rahat irdeleyebildiklerini, eleştirel düşünme biçimi kazandıklarını ve problem çözme becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Turner'ın (2004) da belirttiği üzere öğrencilerin sınıf içerisinde ilgilerinin sürekli canlı tutulmasını sağlayan drama

sayesinde sosyal etkileşimlerinin artacağı ve yeteneklerini, kişisel farklılıklarını öğretmenlerinin daha rahat keşfetmeleri sağlanacaktır.

Örneğin, öğrenciler okulda kıtlık durumu ile karşı karşıya bırakılır ve bu durumu kendi cümleleriyle ifade etmeleri (örnek resim 6) ve rol oynamaları istenebilir. Daha sonra, öğrenciler ana sorunu belirler, öğretmen de kıt kaynakların olmasının

Resim 6: Bir öğrencinin kıtlığı anlatan resmi

insanları karar almaya yönelttiğine işaret eder. Öğretmen kıtlığın, insanların isteklerinin mevcut kaynakları aşması sonucu oluştuğunu vurgular. Son olarak, öğretmen yeni öğrenilen bilgiyle en baştaki problemi ilişkilendirir. Bu yöndeki uygulamalar öğrencilerin ekonomi kavram ve prensipleriyle tanışıp, uygulayıp, deneyim kazanıp, onları tekrar gözden geçirdikten sonra bunları somut durumlara uygulamalarına fırsat tanınması açısından yararlı olacaktır (Brophy & Alleman, 2006).

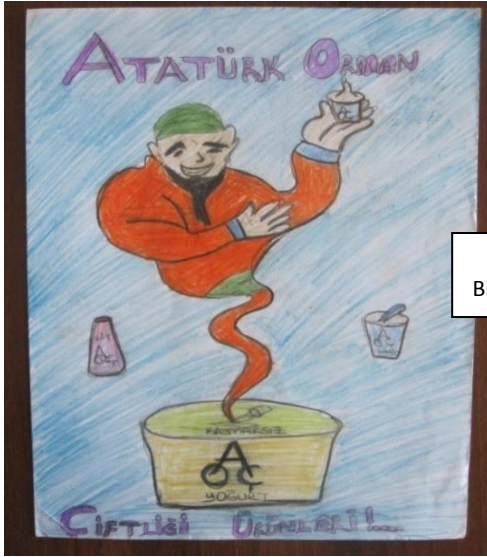
Alan gezileri de ekonomi eğitiminde önem verilmesi gereken eğitici etkinliklerden

Fotoğraf 3 ve 4: Öğrenciler süt fabrikasını gezerken

birisidir. Çocukların ekonomi konularını düşünmesi, okul gezileriyle ve sınıf aktiviteleriyle zevkli bir şekilde geliştirilebilir. Fabrikalara, bankalara, işyerlerine, pazarlara, toptancılara, çiftliklere, limanlara ve gümrüklere yapılacak geziler gibi toplum temelli deneyimler, çocukların ekonomi fikirlerini geliştirmek için tasarlanabilir.

Örneğin fotoğraf 3 ve 4'te öğrencilerin bir süt fabrikasında üretim yerlerini inceledikleri görülmektedir. Bu şekildeki fabrika gezileri öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim zincirini görmeleri için güzel bir fırsattır. Özellikle ekonomi konuları için tasarlanan gezilerin çok iyi planlanması gerekir. Çünkü öğrencileri boş boş gezmeye değil tamamen öğrenmeye odaklamak gereklidir. Örneğin götürülmesi düşünülen fabrika, gezi öncesi mutlaka öğrencilere tanıtılmalı ve hangi ürünlerin üretildiği anlatılmalıdır. Daha sonra öğrencilerden fabrikada gezi esnasında yetkililere sormak için sorular hazırlamaları istenilebilir.

Resim 7:
Bir öğrencinin hazırladığı dondurma reklamı

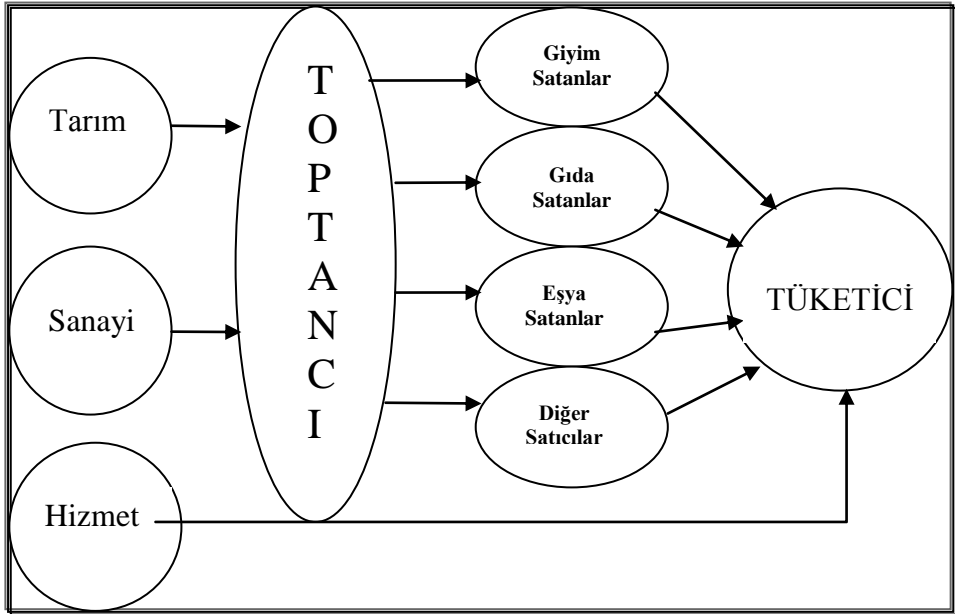
Gezide öğrencilerden ayrıca bu fabrikada üretilen ürünlerin market fiyatlarının araştırılarak öğrenmeleri söylenebilir. Öğrencilerle yapılan fabrika gezisinden sonra sorularının cevaplarını öğrenmeleri, üretilen ürünlerin marketlere nasıl dağıtıldığını

sormaları ve varsa fabrika satış mağazasındaki fiyatlarla kendi fiyat araştırmalarının karşılaştırmaları istenebilir (örnek fotoğraf 5). Öğrencilerden ayrıca buradaki bir ürünün market camlarına asılacakmış gibi bir reklam afişi tasarlamaaları (örnek resim 7) bile istenebilir. Bu gezi ile öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim zincirini yerinde, oldukça kısa sürede yaşayarak öğrenmeleri sağlanabilir.

Fotoğraf 5:
Öğrencilerin fabrika satış mağazasında fiyat araşması yaparken

Ekonomi kavramlarının soyut doğası çocukların ekonominin işleyişini kafalarında canlandırmalarını zorlaştırabilir. Bu nedenle öğrencilerin basit şekiller yardımıyla öğrenmelerini kolaylaştırmak mümkündür. Ya da öğrencilere çeşitli kavram haritaları kavram bulmacaları oluşturarak ekonomi konuları daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğretiler. Örneğin Marks ve Kotula'nın (2009) çalışmalarında ekonomiyi öğretmek için "Dönüşümlü Gelir Modeli Akımı" ve Preston ve Herman'ın (1974) üretim, dağıtım ve tüketim zincirini gösteren şekilleri buna güzel örneklerdendir. Araştırmacılar bu tarz şekillerin, dersleri daha fazla somutlaştırıp ilköğretim öğrencilerini bilgilendirdikleri sonucuna varmışlardır.

Şekil 2: Ekonomide Sektörlerin İşleyişi (Akyol ve Müftüoğlu, 1988)

Örneğin şekil 2, ekonomide sektörlerin işleyişini gösteren basit bir örnektir. Bu şekil yardımıyla öğrenciler kendilerine verilen bilgilerin ışığında ekonomik sistemi oluşturan üç sektör olan tarım sektörü, sanayi sektörü, hizmet sektörünün tüketiciye ulaşma yollarını görebilirler. Öğretmen sektörleri ve sektörlerde yer alan meslekleri anlattıktan sonra öğrencilerin ailelerinin mesleklerinden örnek vererek açıklama yapabilir. Ayrıca ekonomi okuryazarlığında öğrencilere mesleki yönlendirme yapmak oldukça önemlidir. Mesleki yönlendirmeyi Sosyal Bilgiler dersinde ekonomi konularıyla ilişkilendirerek öğretmek gereklidir. Bu şekil üzerinden öğrencilere meslekleri tanıtmak, örnekler verme, mesleklerin birbiriyle ilişkisini göstermek ve mesleklerin ülke ekonomisine nasıl katkı sağladıklarını anlatmak mümkündür.

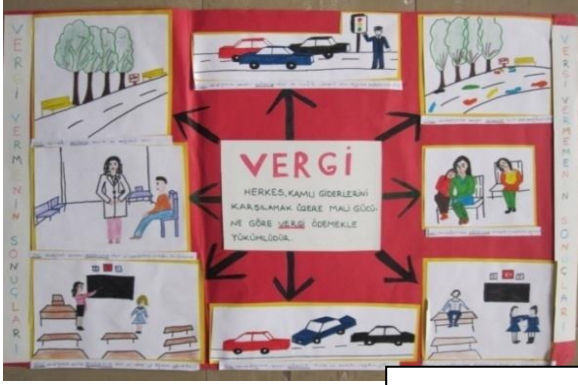
Resim 8:
Bir öğrencinin sektörleri anlatan afişi

Derslerde kullanılacak şekiller kadar konu ile ilgili hazırlanacak sınıf panoları veya afişler de oldukça öğretici olacaktır. Örneğin yukarıda şekillerle anlattığımız sektörleri ve meslek konularını öğrencilerden afiş ile hazırlamalarını isteyebiliriz (örnek resim 8). Öğrenciler hem öğrendiklerini görsel olarak tekrar etmiş olurlar hem de meslek dallarını daha iyi öğrenmiş olurlar. Aşağıda ayrıca öğrencilerin hazırladığı hammadde ürün ilişkisi gösteren afiş (resim 9) ve vergi (resim 10) ve ithalat- ihracat (resim 11)

konulu afiş örnekleri yer almaktadır.

Resim 9:
Bir öğrencinin hammadde-ürün ilişkisini gösteren koyun konulu afiş

Resim 10 ve 11:
Öğrencilerin vergi ve ithalat- ihracat konulu afişleri

Patterson (2002) araştırmasında, Wentworth ve Western'in (1990) ekonomik muhakemeyi kullanarak ekonomi öğretimini amaçladıklarını söylemiştir. Onların muhakemesi ekonomi aktiviteleri hakkındaki iyi belirlenmiş sorulara dayanıyordu. Wentworth ve Western araştırmalarında bu prensipler ile öğrencilerin yaşadıkları dünyadaki ve içinde buldukları toplumdaki ekonomiyi anlamayı sağlayabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca bu ekonomik muhakeme yaklaşımını kullanmanın zor stratejilere veya zaman harcayan metotlara başvurmayı gerektirmeyeceğini, direk olarak, ustaca sorular sorularak öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeye yardım edeceğini vurgulamışlardır. *"İnsanlar alternatifler arasından amacına yönelik seçim*

yaparlar. Birçok şey satın almak istersiniz ama hepsine paranız yetmez. Ne alacağınıza nasıl karar verirsiniz?”

Örneğin aşağıda öğrencileri düşünmeye sevk edecek ve sınıfta tartışabilecekleri bir konuşma halkasında öğrencilere tartışabilecekleri örnek bir soru yer almaktadır.

Her gün bol miktarda C vitamini almanın soğuk algınlıklarını engellediğini bilmekteyiz. Bir C vitamini kaynağı olan portakal bu nedenle özellikle kış aylarında çok fazla tüketilir. Ancak bir kış meyvesi olmasına rağmen portakalın fiyatı birden yükselebilir. Sebepleri üzerine tartışınız.

Ekonomi, Sosyal Bilimlerin en çok problem merkezli olan disiplindir. Bu nedenle öğrencilere, düşündürmeye ve keşfetmeye yönelik deneyimler sunmak oldukça etkili olacaktır. Buna bir örnek de aşağıda verilen ve öğrencilerin sınıfça katılabileceği yine Wentworth ve Western'in söz ettiği ustaca sorulara bir örnek olabilir.

- Bir fabrika açmak için neler gereklidir? (Üretim faktörlerine vurgu yapılır)
- Fabrikamızın adı ne olacak? Ne üretmek istersiniz? (Sınıfın ortak kararı olmalı. Ortaya atılan birkaç fikir oymaya sunulabilir)
- Bu üretmek istediğiniz ürüne ihtiyaç var mı? (Üreteceğimiz ürüne ihtiyaç olup olmadığını sınıfça tartışın. Bu ürün ülkemizde ihraç malı mı, yoksa ithal edilen bir ürün mü?)

- Fabrikamızı nerede kursak? (Üretilecek mala karar verildi. Peki, ülkemizin neresinde kursak daha kazançlı olur? Hammadde ve pazarlama konularını sınıfla tartışın)
- Ürettiğimiz malı kimlere pazarlayacağız? (Ürünümüzün üretim sonrasındaki serüveni (pazarlama, fiyat artışı, dağıtım) nasıl yapılacak vs. hakkında sınıfla tartışınız)

Öğrencilerin ekonomi deneyimleri için yapabileceğimiz sınıf içi etkinlikler çok çeşitlidir. Bunlardan biride sınıfla birlikte düzenleyecekleri bir kermes olabilir. Öğrencilerle birlikte sınıfın önemli bir ihtiyacı tespit edilebilir. Öğrencilerin hepsinin ortak kararı olan bu ihtiyaç ile ilgili (alım gücü de düşünülerek) önce öğrenciler bir fiyat araştırması yaparlar. En hesaplı ve kaliteli olanı nereden alabilirler bunu tespit ederler. Daha sonra ihtiyaçları olan malzemenin fiyatını karşılayabilmek için bir kermes organize ederler. Bu

kermeste hepsi kendi yaptıkları herhangi bir şeyi satabilecekleri gibi, evlerinde kullanmadıkları bir eşyalarını, oyuncaklarını, kitaplarını da satışa çıkarabilirler. Kermesten elde ettikleri paraları sınıfça birleştirerek ihtiyaçları olan malzemeyi daha önceden tespit edilen yerden alırlar. Bu etkinlik uzun bir sürece yayılarak dönemlik planlanabilir. Böylece öğrenciler hem ihtiyacını tespit etme, piyasa araştırması yapma, ucuz ve kaliteli mal arama, kendi ürettiklerini satma ve emeğinin karşılığını alma gibi birçok hedefe zevkli bir şekilde ulaşabilirler.

Resim 12 ve 13: Öğrencilerin hazırladıkları belirli gün ve haftalara örnek afişler

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı için yapabileceğimiz sınıf içi etkinliklerden birisi de belirli gün ve haftaların kullanılmasıdır. Öğretmenler belirli gün ve haftaları etkinlikleri için avantaja dönüştürebilirler ve bu sayede öğrencilerin sadece Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında değil tüm ders yılı boyunca ekonomi konularını hatırlamaları ve etkinlik yapmaları sağlanabilir. Öğrencilerle birlikte hazırlanacak belirli gün ve haftalar panoları onların bizzat etkinliğin içinde olmalarını sağlayacaktır (örnek resim 12 ve 13). Örneğin Yerli Malı Haftası olarak bildiğimiz Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası öğrencilerle tüm okul çapında kutlanabilecek tarihi önemi de olan eğitici

ve zevkli etkinliklerle akılda kalacak bir haftadır. Böyle etkinlikleri öğretmenlerin mutlaka öğrencileri de organizasyonun içine katarak kullanması ekonomi okuryazarlığı adına etkili olacaktır.

Yaşantımızın önemli bir parçası hâline gelmiş ekonominin, çocuklar tarafından doğru algılanması, yetişkinlik döneminde uygun tavır ve davranışlar geliştirmeleri açısından önem taşımaktadır. Özellikle ilköğretim döneminden başlayarak çocuklara başlangıçta basit sorumluluklar vererek; alışverişi yapmalarını sağlama, para kullanmayı ve tasarruf etmeyi öğretme (örneğin kumbarada kendi parasını biriktirmek) gibi bazı önemli becerileri kazandırmaya yönelik yaklaşımlarda bulunmak önemlidir. Sadece okulda değil, evde de çocukların bu becerileri kazanmaya devam etmeleri için anne ve babaların bilinçlendirilmesi, bu konudaki yaklaşımı bütünleyecektir. Çocuklar okul içinde harcadıkları zamandan daha fazlasını aileleri ile geçirmektedirler. Bu zaman zarfında ailelerinin ekonomik faaliyetlerini gözleme ve bizzat rol alma durumunda olurlar. Ailelerin ekonomik okuryazarlık kazandırma rolleri o nedenle okuldan daha güçlü görülebilir. Teorik bilgilerin pratiğe dökülmesinde aile bilinçli bir şekilde çocuğuna yön gösterirse elbette çocuklarına ekonomi konularında daha faydalı olacaktır.

Araştırmalar, öğrencilerin ekonomik karar vermelerinin önemli bir kısmını ebeveynlerinden öğrendiklerini göstermektedir (Akt: Flowers, Morton & Schug, 2002). Örneğin Kourilsky (1981), iktisat eğitiminde pratiğe dayalı yaklaşım çalışmasında ebeveyn /çocuk öğrenimi ve etkileşimi ilişkisini incelemiştir. Bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki ailelere çocukların okulda ne öğrendiklerini öğretmek, öğrencilerin okuldaki öğrenmelerini artırmaktadır (Akt: Graff, 1982). Kısacası öğrenciler ekonominin üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü hakkındaki teorik bilgiyi okul ortamında kazanırlar ve etkinlik temelli aktivitelerle bunu pekiştirirler. Öğrenciler gerçek dünyada ekonominin nasıl işlediği hakkındaki tecrübeleri ise tamamen aileleri ile kazanırlar. Bu nedenle bir çocuğun ekonomi eğitiminde başarılı bir öğrenme gerçekleştirmesinde anahtar faktör, eğitimlerine ailelerinin de katılması olacaktır.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanların günlük yaşamlarında sürekli olarak ilgilendikleri çeşitli konular vardır. Sağlık, hava durumu ve ekonomi bu konuların başında gelir. Ekonomi ile ilgili konular, hemen hemen bütün ülkelerde yoğun bir ilgi görmesine rağmen, bir bilim dalı olarak ekonomi hakkında çok az şey bilinmektedir. Ekonomi konularına olan yoğun ilgi ve çeşitli ekonomik göstergeler konusundaki artan kaygılara rağmen, çok az kişi gerçekte ekonominin nasıl çalıştığını algılayabilmektedir. Fakat toplumdaki bireylerin birçoğu için soyut kavramlar gibi görünse de ekonomi, günlük yaşantımızın bir parçası olmaya devam etmektedir (Parasız, 2006). Bu nedenle insanlarımız gün geçtikçe ekonomi eğitiminin etkili bir vatandaşlık için gerekli olduğunu anlamaya başlamışlardır. Böylece her alanda etkili ve üretken bir toplum olmak için ekonomi eğitiminin önemi, hem akademik çalışmalarda hem de popüler basında destek görmüştür. Bu destekler günümüzde çoklu okuryazarlıklar içerisinde ekonomi okuryazarı olmanın önemini arttırmıştır.

Ekonomi okuryazarı olmanın amacı geleceğin iyi ve etkili vatandaşlarına günlük hayatta kullanabilecekleri deneyimler kazandırmaktır. Özellikle tüketim çılgınlığı yaşanan çağımızda, çocukluktan başlayan bir ekonomi eğitimi artık zorunlu hâle gelmiştir. Bu bağlamda gerek anne-baba tarafından uygulanacak yaklaşımların, gerekse okullarda verilecek destekleyici eğitsel programların birbiriyle paralel olması gerekir. Bu noktada aile, etkinlik temelli ders programı ve öğretmen çok önemlidir. Fakat araştırmalar, öğrenciler açısından zor olarak görülen ekonomi konularını öğretmenlerin de öğretirken zorlandıklarını, ekonomi öğretirken gönülsüz, endişeli ve olumsuz tutum içinde olduklarını ortaya koymaktadır (Highsmith, 1990; Patterson, 2002). Bu gerçek göz önüne alındığında, öğretmenlerin ekonomi konularını daha kolay ve zevkli bir şekilde anlatabilecekleri etkinlikler öğretmen kılavuzunda öğretmenlere tavsiye edilmelidir. Öğretmenlere uygun yöntemlerin anlatılmasının yanı sıra, öğretmenlerin kendi ekonomi bilgilerindeki eksikliklerin de giderilmesi gerekmektedir. Öğretmen

adayları lisans programında sadece tek dönem iki kredilik ekonomi dersi görmekte-dirler. Öğretmen adaylarının daha fazla ekonomi dersi görmeleri, dersi iktisatçılardan değil Sosyal Bilgiler eğitiminde ekonomi alanında uzmanlaşmış akademisyenlerden almaları ve ekonomi derslerinde yapacakları etkinlikleri uygulama boyutunda öğrenmeleri faydalı olacaktır.

Öğrencilerin ekonomi konularındaki kararlarıyla yüzleşmeleri, tasarruflu tüketiciler olmalarında ve ekonomi konularında doğru kararlar vermelerinde ihtiyaçları olacak bilgi ve beceriyle donanmalarını sağlamak, günlük hayatta karşılaştıkları ekonomi bilgilerini gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabildiğini göstermek ve ekonomi konularının bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilinçlenmelerini sağlamak yarınları için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Bu nedenle öğretmenlerin, öğrencileri düşündürmeye ve keşfetmeye yönelik deneyimler ile karşılaştırmaları oldukça etkili olacaktır. Öğrenciler aslında okula başlamadan önce ekonomi ile ilgili birçok deneyim yaşarlar. Bu nedenle onların günlük ekonomi bilgilerini problem temelli öğretim ile öğrenciye kazandırmaya çalışmak kavram, beceri ve değerleri gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabildiğini göstermek öğrencilerin içinde buldukları toplumda başarılı olmaları için oldukça önemlidir. Bu çalışmanın öğretmenlere, basit bazı etkinliklerin ekonomi eğitimindeki gücünü ve ekonomi okuryazarı olmaya giden adımları göstermesi bakımından Sosyal Bilgiler dersleri için faydalı olması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Akhan, N. E. (2009). Sosyal Bilgilerde Ekonomi Konularının Öğretimi. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. M. Safran (Editör). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Akhan, N. E. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrencilerinde Ekonomi Okuryazarlığının Durumu ve Geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Akyol, A. ve Müftüoğlu, N. (1988). *Ortaokullar İçin Ticaret Bilgileri ve Uygulaması I*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Ata, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. C. Öztürk (Editör). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Barr, R., Barth, J. L. & Shermis, S. S. (1978). *The Nature Of The Social Studies*. California: ETC Publications.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. YÖK, Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi. Ankara.
- Brandt, D. (2009). *Literacy and Learning: Reflections on Writing, Reading, and Society*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Branson, M. S. (2005). The Connection Between Civic And Economic Education. *Teacher Librarian*. 32 (3), 26-28.
- Bridge-Mendenhall, M. K. (1994). *The Effect of The Stock Market Game on Economic Literacy*. Doctorate of Philosophy in Education. University of Wyoming.
- Brophy, J. & Alleman, J. (2006). *Powerful Social Studies for Elementary Students*. Thomson/Wadsworth.
- Buckles, S. (2001). What Is - And Isn't - Economics Education. *Theory Into Practice*. 26(3), 163-169.
- Burkhardt, G., Monsour, M., Valdez, G., Gunn, C., Dawson, M., Lemke, C., Coughlin, E., Thadani, V. & Martin, C. (2003). *EnGauge® 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age*. California: NCREL -North Central Regional Educational Laboratory. Web: <<http://www.asbindia.info/asb21/engauge21st.pdf>> Erişim tarihi: 17 Nisan 2009.
- Cyert, R. M. (1984). Economic Education In Our Schools. *Journal of Economic Education*. 15(4), 261-264.

- Darvin, M. W. (2006). *Economics Framework for the 2006 National Assessment of Educational Progress*. Washington: National Assessment Governing Board U.S. Department of Education.
- Day, H. R. (1988). *Play Dough Economics: Motivating Activities for Teaching Economics to Elementary and Middle School Students*. Indianapolis.
- Flowers, B., Morton, J. S. & Schug, M. C. (2002). *Financial Fitness for Life, Grades 6–12: Parent's Guide*. New York: National Council on Economic Education.
- Gerek, S. ve Kurt, A. A. (2007). Ekonomi Okuryazarlığı: Çevrimiçi Ortamın Uygulamada Yaratacağı Değer. The Proceedings of 7 International Educational Technology Conference. 3–5 May. Near East University. North Cyprus.
- Gonzalez, L. M. (2006). *Mini- Society for Teaching Economic Concepts and Entrepreneurship to Third Grade Students and Increasing Teacher Knowledge and Confidence*. Requirements for the Degree of Doctor of Education. Corrollton: Georgia.
- Graff, E. E. (1982). *Economic Reasoning and Decision- Making of Third and Fourth Graders*. A Dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements of the Degree of Doctor of Education. Los Angeles: University of California.
- Harap, H. (1935). Economics for Teachers: an Experiment in Cooperative Learning. *Social Studies*. 26 (3), 163-165.
- Hawthorne, S., Rodgers, Y. V. & Wheeler, R. C. (2003). *Economic Literacy Among Primary-Grade Students*. Williamsburg. Web: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=433980> Erişim tarihi: 15 Ağustos 2008.
- Highsmith, R. (1990). How Do We Stand in High School Economics Today?. *Social Education*. 54(2), 81-83.

- Johnson, B. C. (1990). *A Status Study Of Economic Education In Michigan Elementary Schools*. Degree Of Doctor Of Education Department Of Educational Leadership. Michigan: Western Michigan University.
- Leet, D. R., Charkins, R. J. & Lang, N. (1998). *Personal Decision Making*. New York: National Council on Economic Education.
- Marks, M. & Kotula, G. (2009). Using The Circular Flow Of Income Model To Teach Economics In The Middle School Classroom. *The Social Studies*. 100(5), 233-242.
- Martorella, P. H. (1998). *Social Studies For Elementary School Children: Developing Young Citizens*. (Second Edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Mccabe, M, F. (1975). *Teachers Guide to Economic Concepts: Grade 4-6*. South Dakota: Center for Economic Education.
- Miller, S. L. (1988). *Economic Education For Citizenship*. Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC.
- Murphy, S. & Walsh, J. (1989). Economics and the Real-Life Connection. *Social Studies And The Young Learner*. 2(1), 6–8.
- NCSS (National Council for Social Studies) (1994). *Expectations For Excellence: Curriculum Standards For Social Studies*. Washington, DC: Author.
- Parasız, İ. (2006). *İktisadın A B C'si*. (Sekizinci Baskı). Bursa: Ezgi Yayıncılık.
- Patterson, J. (2002). Slavery Revisited: Using Economics Reasoning to Teach about the Past and Present. *The Social Studies*. 93(1), 40–43 Web: <http://www4.infotrieve.com/journals/toc_details.asp adresinden> Erişim tarihi: 15 Aralık 2006.
- Philbin, M. & Myers, J. (1991). Classroom Drama: Discourse as a Mode of Inquiry in Elementary School Social Studies. *Social Studies*. 82(5), 179-182.

- Preston, R. C. & Herman, W. L. (1974). *Teaching Social Studies in The Elementary School*. New York: Holt, Rinehart.
- Racich, M. J. (1982). *Economic Education In The Elementary Grades: Implementation and Evaluation*. A Dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements of the Degree of Doctor of Education. Illinois State University.
- Rivlin, A. M. (1999). On Economic Literacy. *The Region*. 13 (2), 14-17.
- Rodgers, Y. V., Hawthorne, S. & Wheeler, R. C. (2004). *Teaching Economics in the Primary Grades: Standards and Strategies*. Web: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=558022> Erişim tarihi: 15 Ağustos 2008.
- Schug, M. & Birkey, C. (1985). The Development of Children's Economic Reasoning. *Theory and Research in Social Education*, 13(1), 31-42.
- Schug, M. & Hagedorn, E. A. (2005). The Money Savvy Pig Goes to the Big City: Testing the Effectiveness of an Economics Curriculum for Young Children. *The Social Studies*. 96(2), 68-71 Web: <http://www4.infotrieve.com/journals/toc_details.asp> adresinden 15 Ağustos 2008'de alınmıştır.
- Schug, M. C. (1981). What Educational Research Says About The Development Of Economic Thinking? *Theory And Research In Social Education*. 9 (3), 25-36.
- Schug, M. C. (1986). *Economics for Kids: Ideas for Teaching in the Elementary Grades*. Washington: National Education Association.
- Staubs, M. O. (2007). *Economics Education: Attitudes And Practices Of Elementary And Middle Grade Teacher Candidates*. Degree of Doctor of Philosophy in the Department of Elementary Education in the Graduate School of the University of Alabama. Alabama: Tuscaloosa.

- Stigler, G. J. (1970). The Case, If Any, for Economic Literacy. *The Journal Of Economic Education*. 1(2), 77-84. Web: <<http://www.jstor.org/pss/1182314>> Erişim tarihi: 12 Ağustos 2008.
- Suiter, M. C., Dempsey, J., Pettit, M. A. B. & Reiser, M. L. (2004). *Focus: Middle School Economics*. New York: National Council on Economic Education.
- Turner, T. N. (2004). *Essentials of Elementary Social Studies*. Boston: Pearson Education.
- Webb, S. K. (1997). *A Comparative Assessment of Two Distinct Teaching Methods in Economics Education of Twelfth Grade Students at Hoover High School as Measured by Students Scores on Economic Literacy And Economic Attitudes*. Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education. The University of Alabama.

EXTENDED ABSTRACT

In this study prepared as the literature scanning it is firstly targeted to offer the alternative ways while teaching the economy subjects to our teachers and to put forth its relationship with the good citizenship by promoting the economy literacy that is the economy education's target. In this direction the study's aim is to give the samples of activities that might be used by them to the teachers for the Social Studies lessons by also starting out from its samples in the literature, by making suggestions increasing the economy literacy's levels of the students at the primary school level.

It increased the researches concerning this field besides the interest aimed at the economy education that people understood that the economy education was necessary for an effective citizenship day by day and started to have information at this subject. Thus the economy education's importance was supported both in the academic studies and also in the popular press in order to be an effective and productive society in every field. These supports increased the importance of being the economy literate within the multi literacies nowadays.

The economy literacy should be equipped with the economic information, skills and attitudes that are needed by them at the level to assist in them to understand their country and the world at making better decisions in future as the hardworking and honest citizens having responsibility in their roles as the producer, consumer, employee and investor in conformity with the levels of the students' ages.

The importance of including the economy into the primary school's agenda is at the indispensable extent in terms of the Social Studies programs as it is an indispensable part of the society. It is quite important for the students at primary school level how the economy affected the humans' lives as the producer, consumer and citizen. If the students learn the economy concepts and its functions well, in future they can be effective citizens who can make the decisions at the economy subjects more easily in the roles of producers, consumers and investors. The most specific step was made in the Social Studies Program of 2005 in the name of the economy education at the primary school level in our country. It is given by associating it with the other learning fields as a learning field under the title of "Production, Distribution and Consumption".

The basic aim of the Social Studies is to grow up the effective citizen. An important characteristic of any effective citizen is also that he/she is the economy literate. But economy is generally seen as a hard Social Science discipline hard to understand by people. However the economy is a science making life easy in every field and enabling the individuals make right decisions in the working life and in the daily life, assisting in understanding the human and environment. Therefore firstly overcoming a bias in the people's minds, showing that the economy is an important part of our lives shall be an important step in name of the economy literacy. Therefore starting to the economy education at early ages and telling the economy education with current events as

much as possible, telling it with examples of the young people's own lives shall help to today's young people in order to be a good economy literate and make the right economic decisions when they became adults.

It is seen that they are in quite advanced stages when the studies abroad in the economy education at the primary school's level are examined. It shall also be right for our country to review the economy education and to make studies upon the effective economy education if it is considered that the foreign literature discusses "How can we learn the economy subjects better?" by passing "Why should we teach the economy subjects?". Many researchers (For example; Akhan, 2010; McCabe, 1975; Schug & Birkey, 1985; Schug & Hagedorn, 2005; Racich, 1982; Day, 1988) put forth that the students learned the economy with the economy education's program more enjoyably and permanently. In our world in the globalization process, our primary education started out in order to grow up a good citizen needs the citizens began to speak in the international platform and can follow the world's agenda, can adapt to the age. In this point the Social Studies lessons and teachers have important responsibilities.

The aim of being the economy literate is to have the effective citizens of future gained experiences that might be used by them in the daily life. Specially in our age where/when the consumption madness is experienced an economy education started from the childhood became obligatory anymore. In this context both the approaches to be applied by the families and also the supportive educational programs to be given at schools should be in parallel with each other. In this point the family, activity based lesson program and teacher are very important. The activities that the economy subjects can be told by the teachers easier and enjoyably should be recommended to the teachers with the issues and in the teacher's guide.

The economy is the most problems centered discipline of the Social Sciences. Therefore it shall quite be effective that the teachers compare them to the experiences aimed at discovering and having the students thought. In fact the students have many experiences related to the economy before they started to school. Therefore it is quite important for the student to be successful in the society where they are in to be show that how the comprehend, skill and values trying to have the student gained their daily economy information with the problem based education can be used with the real lives' experiences. It is expected that this study would be useful for the Social Studies lessons in terms of that it shows the steps going to being the economy literate and some simple activities' power in the economy education.